

Секція: Проблеми макроекономіки

КРАВЕЦЬ І. М.

кандидат економічних наук, доцент

Хмельницький національний університет

КРИМЧАК О. А.

студентка 4 курсу

Хмельницький національний університет

м. Хмельницький, Україна

БЕЗРОБІТТЯ ЯК ОСНОВНА СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА СЬОГОДЕННЯ

Перехід до ринкових відносин на пострадянському просторі, в тому числі в Україні, радикально змінив природу зайнятості населення, працевлаштування та найму на роботу людей найманої праці.

Масштабний характер безробіття, загрози його загострення у зв'язку з нестабільністю економіки порушує практичне питання вироблення політики боротьби з безробіттям та подолання його наслідків у контексті управління зайнятістю та соціального захисту населення. Це, в свою чергу, вимагає теоретико-методологічного обґрунтування безробіття як багатовимірного соціального явища, наслідки якого негативно впливають на різні сфери життєдіяльності суспільства та на різні аспекти соціального та особистісного життя людини найманої праці.

Молодіжна не зайнятість, сільське та родинне безробіття, регіональні диспропорції у зайнятості населення, значні масштаби прихованого безробіття, довготривале безробіття - ось ті чинники, які безпосередньо впливають на соціальний стан суспільства.

У зв'язку з цим виникає необхідність пошуку ефективних методів регулювання зайнятості та безробіття. Поглиблюють проблему світова економічна криза, відсутність раціональної моделі і стратегії зайнятості, а

інколи і просте нерозуміння ролі людського чинника у сучасному виробництві.

Проблемами безробіття населення, причинами його виникнення займалися видатні вчені, економісти: С. І Бандур, Д. П. Богиня, І. К. Бондар, В. С. Васильченко, Є. М. Лібанова, І. С. Маслова, В. М. Петюх, В. В. Онокієнко, В. Г Швець та інші. Проте, не зменшуючи впливу досліджень цих науковців на вирішення зазначеної проблеми, питання розробки методологічних та практичних підходів до підвищення економічної активності безробітного населення досі залишаються актуальними і потребують подальшого вивчення й додаткових наукових і практичних розробок [1].

Безробіття - це економічна категорія, яка відбиває економічні відносини щодо вимушеної незайнятості працездатного населення [6].

Безробіття є центральною соціальною проблемою сучасного суспільства. Причиною такого розповсюдженого явища є неефективність використання робочої сили у минулому й відсутність економічних умов, які дали б змогу людям застосовувати свої навички у продуктивній роботі за пристойну плату.

Безробіття вважається, з одного боку, важливим стимулятором активності працюючого населення, а з іншого великим суспільним лихом, що становить загрозу для сталого економічного розвитку країни, через те, що спричиняє чимало соціальних проблем (погіршення рівня життя, зниження кваліфікації працівників, ріст злочинності, зниження самооцінки людини та ін.) [2,3].

У цілому ж безробіття варто розглядати як комплексну соціальну проблему, деструктивні наслідки якої вимагають системного аналізу. Параметрами аналізу безробіття мають виступати рівень соціальної структури, на яких проявляється безробіття та мають місце його наслідки, сфери та аспекти прояву наслідків безробіття, а також диференціація наслідків безробіття у залежності від його типу.

Так безробіття проявляється у двох вимірах – як суспільне явище і як соціальний стан, в якому перебуває непрацевлаштована людина. Таке уявлення дозволяє розглядати наслідки безробіття як на макро-, так і на мікрорівні. Наслідки безробіття мають місце не лише в економічній та трудовій, але й в соціальній і соціокультурній сферах життєдіяльності суспільства, впливають на інститут сім'ї, на природний і міграційний рух населення. Таким чином, можна виділити наступні аспекти вивчення безробіття та його наслідків: економічний, правовий, соціальний, культурний, екзистенціальний, психологічний, демографічний тощо.

В Україні більшою мірою домінують такі види безробіття, як фрикційне, структурне, вимушене і приховане безробіття.

До фрикційного безробіття можна віднести випускників, які тільки що покинули стіни ВНЗ і в перший раз стали на шляху пошуку роботи.

До структурного безробіття можна віднести ту групу людей, які через зміну технологій не відповідають професійній підготовці. Професії, які кілька років тому були на піку популярності, на сьогодні втратили свою актуальність на ринку праці і як результат – багато людей залишилися без роботи.

До змушеного безробіття можна віднести ту категорію громадян, які через скорочення (закриття, зупинку виробництва) залишилися без роботи.

До прихованого безробіття можна віднести тих людей, які теоретично є безробітними (вони не працевлаштовані офіційно, а деякі з них можуть стояти на обліку в Державній службі зайнятості), але за фактом вони працюють і отримують заробітну плату [4].

Обов'язково слід підкреслити, що безробіття завдає удару не лише по тим, хто втратив роботу, але й по працюючим, по людям найманої праці в цілому. Безробіття відбирає в людини соціальні можливості, руйнує плани та перспективи, впевненість у завтрашньому дні, почуття свободи, захищеності, потрібності тощо, а пошуки нової роботи нерідко перетворюються на боротьбу за виживання, зазнаючи невдач у якій людина нерідко впадає у ще

більшу депресію, апатію, а допомога щодо безробіття та умови її отримання лише підкреслюють статус «відлученого».

Безробіття несе загрозу деградації особистості внаслідок відлучення від праці, трудового колективу як соціального оточення, звичного укладу життя, примушує людину шукати будь-якого заробітку, випадкового і нестабільного, забуваючи про роботу за спеціальністю. Безробіття підриває здоров'я людини, насамперед, у психологічному й моральному плані, внаслідок чого людина опиняється у депресивному стані, який може штовхнути людину до пагубних дій. Безробіття негативно впливає на сімейні стосунки не лише через неможливість задовольняти матеріальні потреби сім'ї, але й через суто психологічні моменти, серед яких не останнє місце займає втрата людиною ролі годувальника, пригнічений стан, який обов'язково тягне за собою сімейні чвари.

Безперечно, усунути безробіття повністю ніколи не вдасться, але за активної роботи механізмів державного (директивного) та соціального (індикативного) регулювання, ринку праці можна забезпечити відносну соціальну стабільність.

Для досягнення сталого розвитку країни необхідно скоротити рівень безробіття за допомогою створення умов для навчання та перенавчання населення, що сприятиме стабілізації життя людей через наближення обсягу попиту робочої сили до її пропонування [5]. Перш за все, держава повинна вжити всіх заходів щодо створення нових робочих місць для громадян, а також підтримувати соціально вразливі групи населення на ринку праці, необхідно сприяти їх працевлаштуванню, створювати різні програми, клуби людей, які шукають роботу. Подібного роду ініціатива передбачає створювати додаткові робочі місця, на яких могли б працювати неконкурентоспроможні групи населення.

Для зниження безробіття серед підлітків та випускників навчальних закладів державою повинні передбачатися різні заходи з професійної орієнтації молоді, сезонної зайнятості молоді, в тому числі при самих

навчальних закладах, розвиток молодіжних бірж праці, центрів соціально-психологічної адаптації випускників, особливо для інвалідів і дітей, які залишилися без піклування батьків.

Необхідне регулювання на державному рівні системи соціально-трудових відносин у плані додержання роботодавцями норм трудового законодавства та колективних договорів і угод різного рівня під кутом зору гарантій зайнятості, рівня оплати праці, прав профспілок.

Важливого значення в сучасних умовах має відновлення у нашому суспільстві пропаганди трудових цінностей і трудового способу життя, особливо у молодіжному середовищі - з одного боку, інформування населення про проблеми безробіття, гарантії зайнятості та їх правовий захист, можливості користування соціальними послугами системи Державної служби зайнятості – з іншого.

Література:

1. Левчук Г. В. Сучасні проблеми, тенденції та аналіз безробіття населення в Україні / Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу № 3 (7) 2009, с.74-79
2. Транченко Л. В. Безробіття як соціальна проблема ринкового суспільства / Л. В. Транченко // Економіка та держава. – 2012. - №4. – С.12-13.
3. Безтелесна Л. І. Ринкові механізми управління людським розвитком – Рівне, 2006. – 310с.
4. Безробіття як соціальна проблема / А. Г. Стадник // Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики. - 2013. - Вип. 58. - С. 183-187. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/stapttp_2013_58_25.pdf
5. Фесенко А.М. Безробіття як комплексна соціальна проблема / Наукові праці. Том 103. Випуск 90, с.66-70
6. Завіновська Г. Т. Економіка праці : Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. - К.: КНЕУ, 2001. - 158 с.